

HC 7, 14-10-2020, Gastcollege Deirdre Klijn rechter familierecht bij de rechtbank Noord-Nederland

Voorafgaand aan dit college dienden de studenten een voorbereidingsopdracht te maken. Aan de hand van deze opdracht zal dit college gegeven worden.

Bij echtscheidingen wordt vaak gedacht aan problemen. Dat hoeft zeker niet. In veel gevallen verloopt een scheiding heel goed. In zo'n 85% van de scheidingen gaan de ouders goed uit elkaar. Ouders willen hun kinderen eigenlijk niet beschadigen. Uit ervaring weet mr. Klijn dat eigenlijk alle ouders wel willen meewerken, maar (tijdelijk) niet kunnen.

Een scheiding brengt veel met zich mee. Zo zijn er sociale problemen, emotionele problemen, financiële problemen, maar ook praktische problemen.

De eerste afbeelding roept de emoties wantrouwen, angst, achterdochtig en schijnheiligheid op. Op de lange termijn laat het kind niet meer het achterste van zijn tong zien. Zo kan het zijn dat het kind tegen de ene ouder iets heel anders zegt dan tegen de andere ouder. Op een gegeven moment keert het kind zich tegen de ouders of één van de ouders. Als ouders hun verantwoordelijkheid niet nemen dan voelen kinderen dat feilloos aan. Deze ouders willen wel het beste voor hun kinderen, maar weten niet hoe ze dat moeten aanpakken. Er is al een conflictueuze situatie en daardoor willen ouders meestal niet de nogmaals de confrontatie aangaan. In het ouderschapsplan komt bijvoorbeeld te staan: 'de zorg rondom het kind wordt onderling tussen beide ouders geregeld.' Dit lijkt een goede oplossing maar uiteindelijk steken de ouders de kop in het zand. Ze hebben beide een ander idee bij deze bepaling en daarom werkt dit niet. Moeder zegt het ene tegen het kind en vader het andere. Dit zorgt ervoor dat het kind de ouders niet meer gelooft.

Bij de tweede afbeelding voert vooral boosheid en agressie de boventoon als emotie. Uiteindelijk ontwikkelen deze kinderen gedragsproblemen. Mr. Klijn heeft een zaak meegemaakt waarbij een kind eerst heel erg sociaal en betrokken overkwam. Hij trad ook heel beschermend op tegenover zijn zusje. Toen de rechter hem twee jaar later nogmaals sprak, waren de ouders in een vechtscheiding. Van de eerst zo sociale en betrokken jongen was weinig over. De jongen wilde het liefste de situatie verlaten maar was nog niet meerderjarig. Het interesseerde hem niet meer. Een ander gevolg is dat het kind zelf door zijn boosheid ook snel boos wordt op anderen en moeite heeft om zichzelf te beheersen. Dat leidt er ook toe dat het kind moeilijk contacten kan leggen met andere personen.

De ouders zijn vaak ook erg boos en uiten hun boosheid in het bijzijn van de kinderen. Daarnaast kruipen deze ouders ook vaak in de slachtofferrol. Ze hebben alleen oog voor hun eigen problematiek. Dit leidt vaak tot boosheid en frustratie bij de andere partner en ook het kind.

Huiselijk geweld speelt soms ook een rol. Er zit volgens mr. Klijn een verschil tussen huiselijk geweld en een uit de hand gelopen situatie waarbij er een klap valt. Je kunt dit natuurlijk principiëler zien dat een klap een klap is en daarmee huiselijk geweld is. Toch zien mr. Klijn huiselijk geweld meer als dit stelselmatig gebeurt. Eén van de ouders is machtiger dan de andere. Een oplossing hierbij is parallel ouderschap. Daarmee communiceren ouders alleen nog als over het essentiële en meer niet. De voorkeur heeft dan ook dat de communicatie vooral schriftelijk verloopt. In veel gevallen vindt er een ondertoezichtstelling plaats. De gezinsvoogd regelt dan vaak de communicatie tussen de ouders.

Vraag van een student: ziet u in de praktijk vaak een bijzondere curator die de belangen van de kinderen vertegenwoordigt in een echtscheiding of komt dit niet zo vaak voor?

Standaard wordt een bijzonder curator benoemd in afstammingszaken. De vergoedingen die bijzonder curatoren kregen waren in de praktijk veel te weinig. Daarom worden bijzonder curatoren in de praktijk niet vaak benoemd. Theoretisch is dit mogelijk, maar in de praktijk is dit niet echt aan de orde.

Bij de derde afbeelding is het kind vrolijk en blij. Het is goed dat een kind echt kind kan zijn. Een kind kan pas kind zijn als hij zich goed kan ontwikkelen. Deze kinderen zijn vaak tevreden en gelukkig. Er zijn kinderen die blij zijn met de scheiding omdat de ouders niet meer goed met elkaar overweg konden. Anderzijds zijn er ook kinderen die liever niet de scheiding hadden maar wel blij zijn dat de ouders

tevreden zijn, daarmee zijn de kinderen dat vaak ook. De kinderen groeien op in een betrouwbare, stabiele en veilige omgeving. Deze ouders zetten het belang van het kind op de eerste plek. Het is belangrijk dat dit beeld ook genoemd wordt bij scheidingen. Dit is namelijk een beeld dat ook in heel veel gevallen gebeurt.

Bij de vierde afbeelding voelen de meeste kinderen zich eenzaam, niet gehoord en afwezig. Deze kinderen voelen zich niet gehoord en proberen juist de situatie te ontvluchten. Deze kinderen worden kwetsbaar omdat ze de sturing en de steun van de ouders kwijtraken. Daarmee lopen ze ook het risico dat ze voor zichzelf verkeerde beslissingen gaan nemen. Dat komt ook omdat de kinderen zich in de steek gelaten voelen. De kans is dan dat de kinderen boos worden en in de situatie van afbeelding twee terecht komen. De kinderen zijn vooral op zichzelf aangewezen. Voor een rechter is dit maatwerk. Er moet gekeken worden hoe de situatie aangepakt kan worden. Deze ouders zijn onmachtige ouders. Ze zijn niet meer in staat om het leven op de rit te krijgen. Uit onderzoek blijkt dat het overlijden van een partner of een dierbare het meest met mensen doet. Een echtscheiding staat op nummer twee. Dat merk je in deze afbeelding ook. Deze ouders lopen tegen een burn-out aan. Een oplossing is om daar vroegtijdig bij te zijn en professionals in te zetten. Deze kinderen kunnen niet aan hun lot worden overgelaten.

Vraag van een student: Wanneer worden de professionals ingezet? Vaak gebeurt er al te veel voordat de echtscheiding wordt ingediend.

Daar wordt nu landelijk aan gewerkt. In het plan 'scheiden zonder schade' is opgenomen dat het goed zou zijn als er gemeentelijke loketten komen. Als pilots zijn deze er in Den Haag en Den Bosch. Ouders die gaan scheiden kunnen hier komen met hun vragen. Het is dan aan de medewerker om een 'diagnose' te stellen en te kijken waar behoefte aan is. Het is goed om dan vroegtijdig professionals in te zetten, zo worden de meeste problemen voorkomen.

Bij de vijfde afbeelding speelt eenzaamheid als emotie. Het kind krijgt het gevoel te moeten kiezen tussen beide ouders. Het gevolg is dat het kind letterlijk tussen twee werelden leeft. Het kind moet contact hebben met beide ouders. Je moet wel het contact met je kinderen hebben opgebouwd als ouder. Wat er als contact na de scheiding komt met de ouders moet wel passen met het contact dat er voor de scheiding is geweest. Als van een kind verschillende dingen wordt gevraagd, creëer je een permanent schuldgevoel en de permanenten angst om verkeerde beslissingen te nemen en een ander ongelukkig te maken. Als dit heel lang duurt, merk je dat kinderen het niet meer aankunnen. Het kan dan gebeuren dat het kind op een gegeven moment zegt ik wil mijn ouder of ouders niet meer zien. Als het kind nog minderjarig is, kan dat natuurlijk niet. Dan merk je dat kinderen zich emotioneel volledig van hun ouders afsluiten. Dit leidt ook tot fysieke klachten. Bijvoorbeeld dat kinderen opeens niet meer kunnen fietsen of in hun bed gaan plassen. Deze ouders laten het kind kiezen en stellen hun eigen belang voorop. Dit zijn ouders die hun verantwoordelijkheid niet nemen. Vooral bij jonge kinderen is het heel onverstandig om ze te laten kiezen. Ouders kunnen dit het beste bepalen, als ouders er samen niet meer uitkomen moeten ze hulp inschakelen.

Vraag van een student: u vertelde over de twee werelden waarin kinderen leven. Dit komt vaak vanuit het gedrag van de ouders. Hoe gaat u hier als rechter mee om? U hebt toch een onafhankelijke positie? Als rechter benoem ik vaak wat ik zie. Vaak vraag ik aan ouders een open vraag. Bijvoorbeeld: ik hoor dat uw kind aangeeft dat ze het gevoel heeft te moeten kiezen tussen beide ouders, hoe ervaart u dat? Daarmee ga ik niet op de stoel van de ouder zitten en kies ik geen kant. Het ligt vaak wat genuanceerder. Meestal doet niet de ene ouder het goed en de andere ouder het geheel verkeerd.

Vraag van een student: wat vindt u van het idee om mediation verplicht te stellen bij echtscheidingen waarbij kinderen betrokken zijn?

Ik ben geen voorstander van het verplichten van dingen. Maatwerk vind ik de oplossing. Stel er zijn ouders die zwakbegaafd zijn. Dan lijkt mij mediation helemaal geen oplossing, maar maatschappelijk werk wel. Bij mediation komt best wat verbale vaardigheden kijken. Het gevolg is dat niemand er beter van wordt. Het is niet het gegeven baat het niet dan schaadt het niet, het schaadt in die gevallen wel.

Vraag van een student: wat als ouders de noodzaak niet voelen om iets te veranderen aan de 'twee werelden'?

Dan komt jeugdzorg in beeld. Wanneer het niet meer in de ongedwongen sfeer kan, moet het in de gedwongen sfeer plaatsvinden. Het moet niet zo zijn dat de houding van de ouders schadelijk zijn voor de kinderen. Als rechter zijn wij geen kinderdeskundigen natuurlijk daarvoor verzoeken wij altijd om een onderzoek van de Raad van de Kinderbescherming.

De laatste afbeelding wordt geïnterpreteerd als de prettige situatie. Beide huizen staan hier afgebeeld. Het kind staat met beide benen in de huizen en kijkt met een open blik naar buiten.

Mr. Klijn vindt het belangrijk om te noemen dat het binnen het recht gaat om alle wettelijke bepalingen. In de praktijk komt er zoveel meer bij kijken. Het gaat niet alleen om het recht, maar ook om de mensen waar je mee te maken hebt en beslissingen over neemt. Dit college ging vooral over emoties. Een kan die bij familierechtzaken veel aan de orde komt.